

Nikola Koštová: Pohřebiště na akropoli libického hradiště. Nové zhodnocení archeologického výzkumu. Magisterská práce, 537 str.

Obsah práce. Předmětem magisterské práce N. Koštové je revizní zpracování významného raně středověkého pohřebiště na akropoli hradiště Libice nad Cidlinou, jehož východiskem je komplexní revize dochované dokumentace a nálezového fondu přetavená do podoby obsáhlého katalogu. V úvodu autorka seznamuje s cíli práce a dosavadním stavem výzkumu pohřebiště. V rámci kapitoly 3 věnované metodice revizního zpracování podrobně představuje jednotlivé typy pramenů a provádí kritiku jejich vypovídacích schopností. Značnou pozornost věnuje rekonstrukci postupu terénních prací, který hraje v dalším zpracování klíčovou roli. Následuje vlastní rozbor pohřebiště zahrnující analýzu pohřebního ritu a hrobových výbav (kapitoly 4 a 5). Pozornost je věnována též nálezům ze zásypů hrobů a dalším nálezům ve vztahu k hrobům, zpravidla spojeným s doklady sídlištních aktivit. Kapitola 6 se soustřeďuje na formulaci celkových závěrů dotýkajících se identifikace jednotlivých fází pohřbívání na základě různých kritérií a socio-kulturního vymezení pohřebiště. Podrobný rozbor nálezové situace i nálezů dovoluje a potvrzuje základní rozčlenění do dvou horizontů, konstatované již dřívějším bádáním, tentokrát však na základě verifikovaných dat. V závěrečných subkapitolách se autorka snaží též o základní zařazení do kontextu pohřebišť libické aglomerace a pohřbívání raně středověkých Čech. Součástí práce je strukturovaný katalog pohřebiště zahrnující data k 316 hrobům a téměř 380 pohřbeným jedincům a další přílohy, zahrnující seznamy kontextů a nálezů, plány, fotodokumentace nálezů a terénní fotodokumentaci obsahující identifikaci hrobů.

2. Heuristika, kritika pramene a analýza

V průběhu přípravy magisterské práce N. Koštová odvedla velký kus heuristické práce jak v oblasti práce s dokumentací, tak s nálezů (mj. nově dohledáno 45% inventárních čísel). Autorka prokazuje smysl pro přesnou a výstižnou deskripci situací i problémů. Správně aplikuje metodiku kritiky pramenů, kterou přizpůsobila studované lokalitě. Vytvořila tak metodiku, která je využitelná obecněji, např. pro lokality typu Staré Město „Na valách“. Charakteristickým znakem práce je systematičnost a přehlednost. Pečlivá komparativní práce s daty autorku přivedla k podstatné revizi pramenné základny k tomuto významnému pohřebišti. Ačkoliv řada změn v evidenci a číslování hrobů a konstatování zhruba třetinové chybovosti v některých aspektech předchozího bádání je znepokojující zjištění, je potěšitelné, že vznikla práce, která zamezí tradování omylů a vytváří dobrý podklad pro novou edici pramenů k libickému pohřebišti. Obecnější platnost má i zamyšlení autorky na zdroji chyb, které potvrzuje zkušenosti z dalších lokalit. Zpřesnění i nová určení mají širší dosah, jak pro zpracování libických výzkumů jako celku (zpřesnění postupu výzkumu ploch zachycených na plánu výzkumů v *Archeologické mapě raně středověké Libice* J. Mařika a J. Košty z r. 2010), tak pro studium raně středověkého pohřbívání (potvrzení pozorování R. Turka o kamenných konstrukcích jako potencionálního chronologického indikátoru, prokázání železných kování rakví v obou fázích

pohřebišťe). Na příkladu ostruh je předvedeno, že nově zjištěné skutečnosti mohou ovlivnit i některé otázky studia hmotné kultury raně středověkých Čech. Cenné poznatky přinášejí též kapitoly a pasáže související s revizí antropologického fondu. Autorka samostatně domýšlí některé otázky související s podílem mužských a ženských hrobů, stejně jako právem věnuje velkou pozornost problematice dětských pohřbů. Správně si přitom uvědomuje, že pracuje pouze s torzem pohřebišťe, což může některé závěry zkusit. Celkově je možno konstatovat, že metody použité při analýze jsou adekvátní nálezovému fondu a možnostem magisterské práce. Autorka se orientuje v základní literatuře k studovaným tématům.

3. Diskuse k vybraným závěrům práce a dílčí připomínky

I když možnosti studia pohřebního ritu jsou skutečně omezené, zvláště s ohledem na srovnání s dalšími pohřebišti libické aglomerace bude možno prohloubit poznatky dotýkající se dekompozičních procesů a polohy skeletů, resp. jejich jednotlivých částí, a to podle toho, jak je lze odečíst s fotografické dokumentace. Tu bude možno využít též v dalším stupni analýzy kamenných konstrukcí.

Zmiňuje-li se autorka o nožích s kostěnými střenkami (str. 85-86), je třeba upozornit na lokalitě nejbližší nález, a to z pohřebišťe U cukrovaru, jež je součástí pohřebišť libické aglomerace.

I když je velmi pravděpodobně správná skepse autorky, pokud jde o přínosu analýzy keramiky ze zásypů, přesto se domnívám, že tento krok nebude možno v budoucnosti vynechat. Může totiž přinést poznatky, které sice nepřispějí k řešení otázek chronologických, ale mohou pomoci osvětlit otázky jiné (zastoupení importů, technologické otázky apod.).

Zcela lze souhlasit se záměrem N. Košťové věnovat v budoucnosti podrobnější pozornost pozůstatkům malt v hrobových zásypech (str. 91). Právě analýza vztahu hrobů a maltových ker může podstatně přispět k doplnění poznatků dotýkajících se vzájemných vztahů pohřebišťe a kostela.

Souhlasím s přístupem, který autorka zvolila při rozlišení předmětů přiřaditelných k hrobové výbavě a k hrobovému zásypu či k hrobům obecně. Rozlišení některých případů je přitom opravdu problematické. Byla bych proto se vrátit k hrobu 201 (otázka příslušnosti přeslenů k hrobové výbavě) a hrobu 138 (fragment chalcedonu uváděný jako nález ze zásypu avšak výslovně zmíněný v popisech kontextů jako nález „u krku mrtvolý“ mohl být – zavěšen na krku ve váčku – součástí výbavy hrobu a mohl být, neprovrtný kámen mohl být zavěšen na krku ve váčku). Zřejmě dílčím nedopatřením je vyobrazení předmětů ze zásypu hrobu 209 jako součástí hrobu 204 na Tab. 10.

V rámci diskuse o tom, která skupina obyvatel pohřbívala na libické akropoli, najdeme dostatek indicií k tvrzení, že na pohřebišti najdeme pohřby elity, avšak není jisté, že bylo vyhrazeno pouze elitě (ad formulace na str. 117).

4. *Kvalita příloh.* Přílohy jsou v potřebném rozsahu i kvalitě a v plné míře ilustrují předkládané závěry. Upozorňuji pouze na to, že nejsou odlišeny textové *Tabulky* v textové části a obrazové *Tabulky* v Přílohách. Přílohy *Seznam kontextů*, *Seznam nálezů* a *Kombinační tabulka s nálezy* by bylo také vhodnější označit jako tabulky přiřčenit je k textovým tabulkám. V případě plánů pohřebiště bych volila odlišné pořadí tak, aby se základní plány důležité pro orientaci (obr. 21 a 22) ocitly před plány ilustrujícími dílčí charakteristiky (obr. 3-20). Celkové plány za obr. 22 by měly být označeny, ať již v rámci řady *Obr.*, nebo jako samostatné Přílohy tak, aby na ně bylo možno odkazovat.

5. *Jazyková úroveň, formální úprava.* Práce je na velmi dobré jazykové úrovni a prokazuje znalost odborné terminologie. Strukturování práce odráží logicky uspořádané myšlení, o které se autorka neváhá rozdělit se čtenářem podrobným vysvětlením pracovního a myšlenkového postupu. Pozitivně je třeba hodnotit zařazení průběžných souhrnů konstatovaných zjištění. Řádně je citována literatura i další použité informační zdroje.

Překlepy v textu i literatuře (např. na str. 68 a 328 O. Drahotová uvedena jako Drahošová, Mlékojemy na str. 328) a dílčí prohřešky proti edičním pravidlům (např. absence mezer mezi závorkou a dalším textem) se vyskytují, avšak jejich podíl – zvláště v poměru k rozsahu a náročnosti práce – se pohybuje v akceptovatelné rovině. Jako celek tak lze formální úpravu hodnotit jako vyhovující.

Závěrem je možno konstatovat, že N. Koštová se zadaného úkolu zhostila výborně a v plné míře tak splnila zadání magisterské práce. Práci lze považovat za dobré východisko pro pokračování v případné disertační práci.

V Praze dne 17. 6. 2014

PhDr. Kateřina Tomková